

SZERKESZTIK:

KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Égész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

IRODALOM: IRMEI FERENCZ: «A tekintetes vármegye». — Z. H. George Eliot tanulmányai.

ZENE: LUCIUS: Zenészeti viszonyaink. (I. A hangversenyek.) — BATOR SZ.: Paulus. — Zenészeti hírek.

SZÍNHÁZ: Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: CASTOR: Az operaház felfestményei. (Than Mór). — Képzőművészeti hírek.

ZENEMELLÉKLET. DEUTSCH WILLY: «Szenvenir.»

Január 1-én új előfizetést nyitunk.

A «Harmonia» előfizetési díja, beleértve az évenként adott húsz iv zenemellékletet:

Egész évre . . . . . 6 frt — kr.

Fél évre . . . . . 3 « — «

Negyed évre . . . . . 1 « 50 «

Előfizethetni a kiadóhivatalban:
Gránátos-utca 6. sz. «Pallas» irodalmi és nyomdai részvénytársaság.

A TEKINTETES VÁRMEGYE.

Irtta: Mikszáth Kálmán. Révai testvérek kiadása.

A TEKINTETES vármegye cím alatt az olvasó-világ kegyencze, Mikszáth, újabb apró rajzait foglalta össze. A kiadást Mannheimi Agost finom rajzai is gyarapítják, úgy hogy e díszes kötet egyike a karácsonyi könyvpiacon legajánlatosabb ajándékkönyveinek; képek és szöveg egyaránt versenyeznek, hogy magukat behízelegjék.

Mikszáth rajzai e kötetben sem maradtak vissza régiek, kedvelt elbeszélései mögött. Midőn a közös címet a vármegyéről vette, azon vidéki nemesi világból mutat be alakokat, mely már kihalóban, jobban mondva átalakulóban van, s mely iránt a szerző egész szeretettel, mondhatni bámulattal viseltetik. Ő csak magasztosat, nemeset és nagyot lát e régi vármegyei

alakokban, az ész, szívemesség és méltóság fölkeletit, Achilleseket, Ajaxokat és Philemonokat, kik egy szeretni való költői világot ábrázoltak; kik miután kénytelenek lelépni a világ vagy legalább Magyarország színpadáról — jön a zsidó.

Ez utóbbit ugyan nem mondja, hanem gondolja. Így pl. Mikszáth előtt nincs hatalmasabb, egyszersmind költőibb lény, egy megyei viczispánnál, és az a költői tolla alatt csillogóvá válnak is e zsiros, kártyás alakok. Szinte megvesztegetne, ha nem tudnók, hogy b. Eötvös József is festett egy tipikus alispánt, Nyúzó Pálban, a kinek egész adminisztratív tudománya a deresben és botozó hajdúban kulminált, ha nem tudnók, hogy e remek viczispánok nagyrésze félpasztor volt, kik leginkább hasukat és az adomatárt igyekeztek gyarapítani, és a kiknek letűntét, legalább mi, nem nagyon fájjaljuk.

De legalább fennmaradnak, jó oldalakat tekintve, Mikszáth könyvében, a szerző kiseded dickensi rajzaiban, egy kedves humoros világban, mely humort szerző magából e vármegyei életből örökölt.

Hogy melyeket emeljük ki e valóban költői rajzok közül? Talán egyet sem. Hisz egyforma gyönyörrel olvastuk valamennyit. Egy közös vonásuk van, a gyermekek iránti gyöngéd előszeretet; hiszen a költészet is talán már csak az ő kis világukban vonta meg magát.

Ilyenek pl. «az alispán kisasszonyok», négy kis leányka, kiknek szüleit elvitte a kholera. S most az alispán gondoskodik róluk. Ott találja őket szennyesen, boglyosan egy boglya tetején s a következőleg látja el őket szülőikkel, parancsolván a hajdúnak ekként: «Borókéval kifüstölitek őket a falu végén. Kocsit rendelsz magadnak s áthajtasz Csomádra Csuzy Miklóshoz, azt mondd neki, hogy tiszteltetem s küldöm neki ezt a négy leánykát, az egyik nála marad örökben, válaszsza azt, a melyik neki tetszik. Ha pedig nem volna hozzá kedve, mond meg neki, hogy ezt a vármegye... én rendellem így; punktum. Innen Csalárnak fordulsz. Ott bemegy özvegy Bogátsynéhoz. A három lány közül kiválasztod magad a legszebbiket, a másik kettőt ott künn hagyod, szép illedelmesen benyitsz és így szólsz: az alispán úr kezeit

csókolgatja és ezt a kis leányt küldi prezentbe. Csalárról átszaladsz Keszibe, Kovács Mihály uramhoz. Annak elmondod a dolgot úgy, a mint van, hogy a gyerekek apa, anya nélkül voltak egy kihalófélben levő faluban. Valahogy ne említsd neki, hogy ez megyei rendelet, vagy hogy én intézkedtem, mert Kovács Mihály uram már azért sem tesz meg valamit, mert rendelet. Mindjárt rád uszítja a kutyákat. Hanem kéz alatt elpletykázod, hogy én sehogy sem akartam hozzá küldeni a leánykát, csak az esküdt beszélt reá, még fogadtunk is száz szivarba az esküdttel, hogy hasztalan fáradság lesz, Kovács uram nem fogadja örökbe a gyereket.»

A negyediket pedig haza viszi a feleségének. De a gyermekek vissza-visszaszöknek falujukba és a boglya tetejébe ülnek ismét. Nem tudnak egymás nélkül ellenni. Végre az alispán magához veszi a többi hármat is. Így lesz a négy paraszt-leányból alispán-kisasszony.

A «rossz matéria»-ban a versengő Molnár Andrással és Nagy Pállal találkozunk, kik kosztos gyerekeket tartanak, nem szorultak rá, inkább becsületből teszik. Egyszer Csomainé asszony azt a futó megjegyzést teszi, mikor a gymnasium összes gyerekeit látta kiömleni az iskola-épület kapuján. Nini, ezek a Nagyké kosztosai mégis mintha kövérebbek volnának, mint a Molnárké. A dolog rop-pant felháborodást kelt a Molnár családban. Mindjárt családi tanácsot ülnek, melyen részt vesz még Mucsiné asszonyom is, mint szakértő (valamikor szakácsné volt a prépostnál). «Tészta ételeket kell csinálni, ha mondom. A bélesek rétesek és marczipánok adják meg a módját. A főtt tészta meg kiváltképpen a csik meg a derelye, kedves Molnárné asszonyom, a derelye...»

— Eh, mit a derelye, vág bele Molnár András fitymálódva. A húsban vagyon az erő, még a halpaprikásban.

— Nem tud ahhoz kegyelmed, vág vissza Mucsiné, ne üsse bele az orrát, ha én beszélek. Ott van a megboldogult prépost ő nagysága két mázsa tizenhét font lett a kezem alatt... isten nyugosztalja meg. Én tápláltam, nem kegyelmed. Én tudom hát, mitől vitte annyira.

És megkezdődik a kosztos gyerekek etetése, tömése. Molnár András pedig a vakáció előtt a vámoló hivatalba viszi őket a város hiteles mázsáján megmérteni. A három együtt három mázsa tíz fontot nyom. Csak a negyedik diák marad sovány, az «rossz matéria» mondja Molnár keservében és keservében túl is ad rajta, hogy szégyent ne hozzon rá. Tóth Gyula pedig attól maradt sovány, hogy szerelmes volt Molnár leányába, Annába. Másik esztendőben a szerelmes diák már Nagyékhoz kerül kosztba, de ott aztán meg is hal.

Eredetisége által különösen kiválik a «Rózsaszínű rozsda» című rajz, melyben Bory Mihály megyei iktatót pofon üti Bükki, a főispán. Bory ezért föllázítja a parasztságot ellene. Bükkit el is fogják, de Bory kedvese Kapornoki Judit kiszabadítja éjszaka a börtönből és hogy Bükki ráismerjen egykor megszabadítójára, Judit fölszólítására beleharap ennek nyakába. E sebhelyet mutatja aztán Judith az alispánnak, midőn lázadó kedvesét Boryt kézrekerítették. Mire az alispán a bűnöst szabadon bocsátja.

Rendkívüli bájjal vannak még elbeszélve az «Aranyos felhők», «Lábnymok a homokban» és «A Tisza» című rajzok, melyeket ha itt külön említünk, csak a ránk tett benyomásnak engedünk; a szép kötetnek egy gyöngébb rajza sincs. Mi azoknak adnánk előnyt, melyekben Mikszáth idylli egyszerűsége — e ritka írói tulajdon — teljesebb. E tulajdonának köszöni Mikszáth népszerűségét és alkotó tehetsége, reménylünk, még ezentul is költői értékű művekkel fogja megajándékozni irodalmunkat.

IRMEI FERENCZ.

GEORGE ELIOT TANULMÁNYAI.

ANAGY halottak ifjúkori emlékeit különös érdekléssel olvassuk; úgy érezzük olvasáskor, mintha valamely nagy múltba avatnának be bennünket, és egyszersmind élénk bennünk a veszteség érzete is. Nem csoda tehát, hogy az angol olvasó közönség oly nagy kíváncsisággal varta George Eliot egy új könyvét, melyben ifjúkori dolgozatok voltak ígérve; oly cikkek ugyan, melyek régente már megjelentek mindenféle folyóiratokban, de a mostani generációnál ismeretlenek. A könyv megjelent és a hét tanulmányon kívül, melyek az 1855-től 1868 ig lefolyt korszakból valók, találtunk a könyvben még «lapokat egy jegyzőkönyvből», vagyis apró jegyzeteket, melyek nem voltak a nyilvánosság elé szánva, hanem talán valamely megírandó mű előmunkáit képezték. E jegyzetekben összehasonlíthatjuk Eliot ifjúkori szellemi vonásait a későbbiekkel, az érettebb korból valókkal, és meggyőződhetünk, hogy az író talentuma lényegileg mindig ugyanaz maradt, és ha fejlődött is, nem változott.

Eliot talentumában legkiválóbb vonás volt az a képesség, hogy az adott eszmét mintegy szemléltetővé tudta tenni. Soha sem tesszük ki kezünkől könyvét a nélkül, hogy valamely nagy erkölcsi igazságot ne tanultunk volna belőle, mely a mű alapját képezi. Így tanuljuk meg «Middlemarch»-ból, hogy a viszonyokhoz való simulás ké-

pessége felér az erővel; Romola arra int, hogy tagadjuk meg enmagunkat és rendeljük alá egyéni érdekléinket az összességnek. Ilyenek az író ifjúkori tanulmányai is, habár nem adják meg a kellő teret az író tehetségének teljes kifejlésére. George Eliot csak később jutott annak tudatára, hogy eszméinek legalkalmasabb kifejezése a regény Legtöbb tanulmánya egy-egy bölcsészeti eszme megvilágítására czélzó monographia. A tárgyalt mű vagy ismertett személy fővonásaiból mindig valamely általános igazságot vezet le, melyet aztán c-dalatos éles elmével világít meg minden oldalról, minden vonatkozásában.

Első tanulmányának furcsa címe van: «Wordliness and Other-Wordliness» (Kaczerkodás a világgal és a masvilággal); tárgya a valaha nagy kedveltetésben részesült költő, Young, az «Éjjeli gondolatok» szerzője. Ezt a férfit — ki könnyelműen élt ifjú kora után, mint ötven éves férfi a papírendbe lépett, a nélkül azonban, hogy a más világ javaiért való küzdelemben eme világ javairól lemondott volna — Eliot gyönyörűen festi. Először azt bizonyítja Youngon, hogy a befolyás és haszon hajszata mily káros hatással van a művészetre, aztán pedig hogy a művészet lehetetlen, ha nincs meg benne a rokonszenv éltető lehetete. Midőn az általános igazságokat fejtegeti, kifejezései mindig világosak. Minden érthető, és a felfogás mélységének daczára is, minden könnyedén folyik, mintha kifejtése semmi fáradságba sem került volna. Eliot először Young ifjúságát festi, fősúlyt fektetvén azon tényekre, melyek Youngot magasrangú pártolói irányában alázatosnak mutatják, valamint azokra, melyben Youngnak korántsem jámbor lelkülete nyer kifejezést. Ez az író műveinek rövid, de alapos bírálatára vezet, s aztán kimutatja, hogy az író jellemének hibái mily káros befolyással voltak itéletére és műveire. «Pope» — írja, — azt mondá, hogy Youngban sok található a magasztos genieből, k nek azonban nincs józan esze. A hiány, melyet Pope jelez, nézetem szerint, inkább erkölcsi, mint értelmi. Youngban inkább az a finom érzés hiányzott, hogy mi illő a beszédben és a cselekvésben, egy érzés, mely gyakran található oly férfiaknál és nőknél, kiknek szellemi képessége ugyan közönséges, kik azonban bíráják a hiúság és az önzés érzetével soha meg nem egyeztethető öszinteség és méltóság tulajdonait.» «Másik bizonyítéka annak, hogy Youngban nincs igaz érzés» — írja tovább, «abban található, hogy mindig oktatólag moralisál.» Az erkölcsi elméleti és gyakorlati részről határos a tudományal; érzés tekintetében azonban a költészetet érinti. Már pedig a költészet terményei annyiban nagyszerűek, a meny nyiben az ember veleszületett képességéből, nem pedig valamely elmélet vagy szabály iránt való engedelmségből folynak. A tehetség hatása ellenállhatatlan, és kizárja az ok iránt való tudakozást. Hasonlóképen az erkölcsi is, ha a szívből ered, meleg érzésbeu és szeretetteljes cselekvésekben fog nyilatkozni, nem pedig valamely törvény megtartásában. A szeretett nem mondja: szeretnem kell, — ha nem szeret; a könyörület nem mondja: illendő könyörületesnek lenni, — hanem könyörül, minden okoskodás nélkül. Csak akkor vegyül a cselekvés indító okaiba a szabály és az

elmélet, mikor az erkölcsi érzés aránylag gyöngé; és a tapasztalat úgy az életben mint az irodalomban megmutatta, hogy a kiválóan didaktikus szellemekben hiányzik a rokonszenves érzés.» A tanulmányt egy párhúzas végezi be Young és Cowper közt kit George Eliot az igazí jámborság és emberszeretetet valódi mintaképének mond.

Az «egyházi tanról» való tanulmányban Eliot egy kalvinista scót pap, dr. Cumming iratai ismertetéséből indul ki, és ez író orthodoxiáját bírálván bizonyítja, hogy az ilyen tanok okvetetlenül a máskép gondolkozók gyűlölésére vezetnek és a szeretet istenében való hitet kizárják.

A «német pornépség életéről» szóló cikkben Eliot Richlnek «A polgári társadalom» és «Országunk és népe» című műveit bírálja. A többi tanulmányok címei a következők: «A nationalismus befolyásától»; «Felix Holt»-nak a munkásokhoz intézett beszéde; «Heine Henrikről»; «Három hónap Weimárbán.» A Heineről szóló cikkhez fűződnek némi emlékedések «az életről a németeknél.» Írónk egyáltalán tagadja, hogy a németek bírnak élczzel; a humort azonban concedálja nekik. Heineről, kit az élcz kezdeményezőjének hisz a németeknél, igen vonzó életrajzot ír, melynek csak az a hibája, hogy az adatokban kissé hiányos. Így például Eliot azt is írja, hogy Heine anyja german eredetű, pedig hat zsidóasszony volt.

A Weimárról szóló essay-ben írónk leíró képessége ragyog, mely talán «Adam Bede»-ben érte el tetőpontját. Leíró képessége mellett gyakran imponál az író szellemes volta is; e dolgozatokban élcz és humor is van, melyekről szerzőjük a Heine-cikkben találóan mondja, hogy oly közelről határosak egymással. Sok bennük a velős mondat is; ilyen, hogy csak egyet idézzünk «Felix Holt beszédében» ez: «A férfi lényét a gyermekétől, az eszt az oktatanságtól a szerint lehet megkülönböztetni, hogy mennyire tudja az egyén, kiben nyilatkoznak, egymástól megkülönböztetni a bajokat, melyeket erélyvel kell eltávolítanunk és azokat, melyek türelemmel viselendők.»

A «jegyzőkönyv lapjai», melyek a könyv utolsó két ívét megtöltik, a legkülönfélébb tárgyakról hevenyében leírt gondolatok. Charles Lewes, ki a könyvet közzé teszi, előszavában így nyilatkozik róluk: «Gyanítható, hogy e gondolatokat az író nem azon határozott szándékkal tette papírra, hogy őket kiadja; némelyeket talán csak azért írta le, hogy benső érzésének kifejezést adjon, másokat talán azért, hogy kellő a'k'ómmal bővebben kidő'gozhassa.» Leghosszabbak e megjegyzések között azok, melyek az írói mesterségről szólnak. Ezekben Eliot utal az íróknak, mint a világ tanítóinak nagy felelősségére, és határozottan azok ellen nyilatkozik, kik csak azért írnak, hogy tessenek. De a napirenden lévő nagy «író-mániát» is ostorozza. Igen érdekesek az elbeszélés művészetéről szóló megjegyzései is.

Kétségtelen, hogy minden ember, ki halás emlékében tartja e nagy írónt, örömmel és élvezettel fogja olvasni ez ifjúkori tanulmányait.

Z. H.

ZENÉSZETI VISZONYAINK.

I. A hangversenyek.

A NYILVÁNOS zeneelőadások nálunk utóbbi időben már nagy mérvben megszaporodtak. Vannak philharmonikus hangversenyeink, kamara-zeneestélyeink, egyleti kar-előadásaink, e mellett egyes virtuózok is, lefelé egészen csodagyermekig, szokták magukat produkálni a nagyérdemű közönség előtt. Nyilvános előadásban folyik le sok oly koncert, melylyel másutt házi körben szokták boldogítani a meghívott vendégeket, kik azután sűrű tapsok által meg is hálálják az ingyenes zenei élvezetet. De hiába, a művészet is kenyér után jár, gyakran csak száraz kenyér után. Innen azok az úgynevezett «kegyelmi» vagy «sajnálati» hangversenyek, melyekhez subscriptió vagy személyes meghívás útján szeretik a közönséget. Kijut tehát a fővárosi zene-közönségnek a koncertfajok mindegyikéből. De ezen örvendetes quantitással a minőség nem áll mindig kellő arányban. A zene-referens, kinek nem irigylendő hivatása ex offió végig úszni az úgynevezett «zenei élvezetekben», szomorú tapasztalatokat tesz gyakran, hogy micsoda ingredienciákból főzik azt a zenei edelét, a mit a publikumnak feltalálni szoktak. Csodálatra méltó, hogy miket képes felemészteni a publikum ezen zenei kosztból!

Töredelmesen bevallom, hogy zenészeti gyomrom organisatiója kissé kényesebb, és hogy ezen oknál fogva nem akarom feleleveníteni azon zenészeti rémképeket, melyeknek ez utolsó saisonban is szem-és fültanúja voltam.

Azon hangversenyekről szólók inkább, melyek zenészeti életünk valódi áldását képezik, érttem a philharmonikus hangversenyeket, a két rendbeli kamara-zeneestélyt és két nagy zeneegyletünk: a «Budapesti zenekedvelők egylete» és a «Budai zeneakadémia» produktióit. A philharmoniai társulat ez időnyben a magy. kir. operaház színpadjára vonult előadásaiával. Ezen tény szoros kapcsolatban áll zenészeti életünk legfőbb bajával, azzal t. i.: hogy eddig még nem létezik nálunk az akusztika és a zenei jogos igényeknek megfelelő koncertterem. A nagy Redoute-terem, melyben az orchesterhangversenyek eddig megtartottak, ismeretes hangölő visszhangjáról, mely leginkább a rézfúvók egészséges hangnyilvánulását akadályozza. Bülow meiningeni zenetársulatával ittléte alkalmával az orchester változott elhelyezése által iparkodott a bajon segíteni, de akusztika tekintetében az sem volt kifogástalan. A philharmoniai társulat ezen terem-változással elérte azt, hogy a Redoute-bérlő túlságos bérköveteléseitől megszabadult, de másrésztől az akusztika tekintetében a Scyllaból a Charibdisba esett. A színpad, különösen oly óriási színpad, milyenel a magy. kir. opera bír, nem alkalmas arra, hogy azon egy művészeti feladatokat végző orchester, minden tekintet nélkül

az elérendő széphangzásra, elhelyeztessék. Az akusztika itt is achilles-sarka a zene-előadásoknak. Több oldalról hangsúlyoztatott már, hogy a rossz akusztikán egy a színpadot átölő deszkakészülék alkalmazása által gyökeresen segíteni lehetne; de eddig úgy látszik, nem sikerült az intéző köröknek ez irányban kapacitálni. Annál örvendetesebb a művészi siker, melyet a philharmonikusok már eddigi két hangversenyökkel is elértek, melyeket egy-két újdonság és egy lengyel hegedűművész vendégzereplése által is élénkíteni igyekeztek. Hazai zenészeti ügyünknek különben nagy szolgálatot tenne ezen társaság, ha a párisi «Concerts populaires» módjára, talán minden második vasárnapon, olcsóbb helyárák mellett a nagyobb körű zene-közönséget is részesítené a zene áldásaiban és ezen hangversenyeknél szakítana az eddigi dívó szoros exclusivitási módszerrel. Lesz elég újdonság, mely e keretbe be fog illeni. Legyen a hat rendes philharmonikus hangverseny a classikusoké — a híres zeneszerzőké, de jusson a hazai művészetnek is szó, és ne legyenek kárhóztatva zenészeink külföldön keresni és részben találni is menhelyet művésztök számára. A philharmonikus hangversenyek mellett a két rendbeli kamara-zeneestélyek képezik művészeti életünk sarkkövét.

Kransevics négyes társulata ez idén hosszas pihenés után ismét három estélyen lépett a közönség elé és kitűnő zene-előadásaival megmutatta, hogy zeneéletünk kiváló faktora. Nincs jobb mérték valamely nemzet zenei műveltségének megítélésére, mint megfigyelése annak, miképp karolja fel a zene legnemesebb irányát, a kamara-zenét. Teljes meggyőződéssel mondhatom, hogy a szerzett tapasztalatok zene-közönségünknek egy részére nézve igen kedvezőek. Sűrűen szokták látogatni ezen kamara-estélyeket és ez által a művészek dicséretéből egyrész rájuk is hármlik. Fővárosi zeneéletünk nem kevésbé érdekes specialitását képezik a *Klemke* által rendezett fűvó-estélyek, melyeken ritkán hallható e fajú művekkel ismerkedik meg a publikumnak azon része, mely azokon jelen van. Sajnos, hogy a mint látszik, az érdeklődés ezen estélyek iránt utolsó időben lankadni kezdett. Pedig a derék rendező és művésztársai megérdemelnék, hogy anyagi siker is koronázza fáradságaikat.

Zene-egyleteink közül a «Budapesti Zenekedvelők egylete» *Bellovics* Imre karnagy vezetése alatt óriási haladást tanúsított. Ez egylet nemcsak tagjai számában növekedett, de művészi produktióiban is oly sikereket aratott utolsó időben, hogy ez által is zenészeti életünk egyik főtenyezője lett.

Az egylet oly kitűnő kar (kivált női kar) felett rendelkezik, mely a legnagyobb feladatoknak is, mint azt több ízben fényesen be is bizonyította, elegendő tenni képes. Legújabb időben *Mendelssohn* mesterművének «Paulus»-ának előadásában remekelt, melyet a kritika és a zene-közönség egyaránt az egylet kiváló tettei közé számítja. Jó része a dicsőségnek illeti a derék, fáradhatatlan karnagyot, *Bellovics* urat, kinek nemes ambíciója mentette meg a «Zenekedvelők egylete»-t a bukástól akkor, midőn egy sülyvedő

hajóhoz hasonlított. O toborozta össze tanítványaiból és tisztelőiből azt a chorus csapatot melynek csak meg kell jelennie a küzdőterén, hogy a győzelmet magának kivívja. Kár, hogy ez egylet saját nagy terme a mostoha sors és nyervágy áldozata lesz, de az egykori zeneegyleti teremből fennmaradó rész is elég alkalmas volna még házi koncertek rendezésére, melyeknek *Bellovics* karnagy úgy látszik kevesebb érdeket tulajdonít, mint az ügy megérdemelné. Igaz, hogy a nagy feladatok, melyeket ő magának kitzűzni szokott, az óriási szorgalommal és buzgósággal folytatott próbák, nem engednek időt ily házi koncertek rendezésére. De nem kell felejteni azt, hogy éppen az ily szűk körben gyakrabban adott koncertek azok, melyek a «Zenekedvelők» egyleti céljának megfelelnek. Kifelé, a nagy Redoute-teremben a dicsőség és anyagi siker aratása, — befelé a házi körben, a zenei erők kölcsönös ébersztése és gyarapítása legyen jelszava a «Zenekedvelők egylete»-nek. — Mig ezen egylet többnyire klasszikus művek előadását tűzte ki céljául, a «Budai zeneakadémia», *Szautner Zsigmond* lelkes és buzgó karnagyja vezetése alatt, a modern jele karművekkel ismerteti zene-közönségünknek

Nils Gade «Psychejét», «Odysseust», *Hiller* «Saulját» és legújabbban a kedves hatyú-regét «Elizát» *Kletfel* Arnotól, nem lett volna alkalmunk hallhatni, ha e derék egylet azt nem tűzi ki egymásután előadásra. Örvendetes ez egylet haladása is, melyet *Szautner* karnagy úr vezetése alatt tapasztalunk. Szerényebb eszközökkel, mint a «Budapesti zenekedvelők egylete», éppen oly buzgón és sikeresen végzi kitzűzött feladatait. Ezek zenészeti életünk főbb faktora és mig ezek lankadhatlanul működésüket folytatni fogják, addig a többé-kevésbé «élvezetes» másféle koncerteket is egykedűen eltűrhetjük.

LUCIUS.

PAULUS.

(Mendelssohn-Bartholdy Bódog oratoriuma. Előadta BELLOVICUS IMRE vezetése alatt a budapesti zenekedvelők egylete december hó 10-én.)

AZENETÖRTÉNETNEK, de különösen az oratorium-irodalomnak egyik legnagyobb jelentőségű szerzeménye kétségkívül *Mendelssohn* «Paulus» oratoriuma. Mint huszonkét éves ifjú 1833-ban kezdte meg e nagy mű írását, melyen három évig dolgozott, s így *Mendelssohn* csak egy már régóta támadt gondolatát valósítja meg, hogy egy a szentírásból vett szövegre írt nagy vallásos karművel fog fellépni. 1836. május 22-én a Düsseldorfban tartott alsó-rajnai nagy zene-ünnepélyen először adatott és akkor rendkívüli hatást idézett elő. Találkoztak akkor azonban olyanok is, kik *Mendelssohn* megtámadták, azt állítván, hogy e szerzeménye sem egyházi, sem vallásos, s miért nem ragaszkodott hűen a Bach és Haendel által megállapított formákhoz. Így fel hozták, hogy Haendelnek, az oratorium nagymesterének *Messias*-ában nem fordulnak elő khorál-ok, s neki se szabadott volna azokat használni, s hogy a hangszerelése is nagyon theatricalis. Ebben a sorsban részesül azonban minden reformátor, eleintén megtámadják, szörnyszülöttnek kiáltják ki műveit,

két lapunk közelebbi számában fogjuk közzétenni. E praemiumok mindegyike magában jóval fődzi lapunk egy felévi előfizetési díját. Megjegyezzük, hogy e praemiumban csak azon t. előfizetőink részesülnek, kik az előfizetési díjjakkal hatralétkban nincsenek. A megejtett választás után szíveskedjenek olvasóink levelező lapra a szerkesztőséghez fordulni, mely a kijelölt zeneművet bérmentesen a megrendelők kezéhez szolgáltatja.

A hatralétkban lévő t. előfizetőinket kérjük az előfizetési díjakat minél előbb beküldeni illetőleg az előfizetést megújítani, nehogy a lap szétküldésében fenakadas alljon be.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ SEYLER KÁROLY, egykor nálunk nagy-hírű egyházi zeneszerző, meghalt. A megboldogult az esztergomi székes-egyháznál mint karnagy nagy befolyással volt az egyházi zenére az érseki székhelyen. Pályája elején a világi zenével is foglalkozott, komponált magyar dalokat, sőt egy operát is írt. Ezeket aztán megsemmisítette, midőn az intriguak folytán pályázó «Hymnus»-a Erkelé mellett elbukott. Egyházi szerzeményei, különösen miséi a haza határára túl is elterjedtek. A kétszázat meghaladó művei közül egy a sixtini kápolnában allandóan soron van. Seyler Károly hetven évet élt. Kimulását hosszú szenvedés előzte meg.

~ REMÉNYI EDE híres hegedűművész hazánkfia jelenleg Ausztráliában hangversenyez.

~ A MASSÉ VIKTOR halála által megürült akadémiai széket a napokban töltötték be a párisi Institutnek a Académie des Beaux-Arts zeneosztályában. Ez osztály rendszeren 6 tagból áll. A mostani öt tag Ambroise Thomas, Charles Gounod, Ernest Reyner, Massenet és Camille Saint-Saëns. Massé helyére négy jelölt aspirált. Kijelölésük e sorrendben történt: 1. Ernest Guiraud; 2. Léo Delibes; 3. Victorin Joncières; 4. Felix Clément. A választásból Delibes 26 szavazattal Guiraud 11 szavazata ellenében került ki.

~ LASSALLE énekes egy amerikai körútra vonatkozólag fényes szerződést kötött Strakosch impressarióval. Esténként tízezer frankot kap és egy félre 1/2 millió frank jóállást.

~ A PÁRISI OPERÁNAK az új igazgatóság (Gailhard és Ritt) alatt az első újdonsága Émile Pessard «Tabarin» című operája lesz, melyre az előkészületek már szakadatlanul folynak.

~ CHARLES LECOCQ az 1884—85-iki évadban bevonul az Opera-Comique-ba. Carvalho úr, e színház igazgatója, megbízta egy régi Plautus című libretto megzenésítésével, melynek szerzői Albert Millaud és Gaston Jollivet.

~ MADAME SEMBRICH befejezte «Traviatá»-val fényes párisi vendégszereplését, de még ott marad két hétig, hogy három új szerepet tanuljon műsorába bekebelezendő, az illető komponistákkal és pedig Mignont Thomással, Margarethát Gounoddal és Lakmét Delibes-vel. Sembrich asszony azonkívül estélyt rendez a párisi sajtó képviselői tiszteletére, kik annyi szeretetreméltóságot tanúsítottak iránta, melyen német, orosz és lengyel dalokat fog énekelni és művészetét a hegedűn is bemutatja.

~ RUBINSTEIN «Nero»-ját december 20-ikán adják elő az anversi Grand Théâtre-ban. A híres művész-komponista maga vezeti a próbákat és e czélra f. hó 6-án Anversbe érkezett. A két első előadást ugyancsak Rubinstein maga fogja dirigálni.

~ A BERLINI KIRÁLYI OPERAHÁZBAN Frank Ernst új operája «Hero» nem tetszett. A kritika elismeri a szerzőben a kitünő zenészt, de kétségbe vonja az opera megállhatását a színpadon.

~ WAGNER «Lohengrin»-jét a párisi nagy opera új igazgatósága a jövő héten színre akarja hozni, és már foglalkozik a szereposztás kérdésével.

~ WAGNER «Parsifal»-ját jövő nyáron nem fogják Bayreuthban előadni; de 1886-ra tervbe van ismét véve «Parsifal» és «Tristan» színterhozzatala.

~ RUBINSTEIN «Dämon»-ja nagy sikerrel adatott a schwerini udvari színházban. A nagyhírű komponistát minden felvonás után kihívták és nagy ovációkban részécsítették.

~ A BRÉMAI VÁROSI SZÍNHÁZBAN Geizler Pál «Ingeborg» című operája fényes sikert aratott első előadása alkalmával.

~ HOFFMANN HENRIK lytai operáját: «Aennchen von Tharau»-t a wiesbadeni udvari színházban is előadták. Ez a harminczadik színpad, melyen már ez opera megfordult.

~ SASSORI olasz városban a Politeama színházat december 8-án nyitották meg Canepa «Riccardo III.» című operájával.

~ MERZVINSKY az oly gyorsan nagy hirre kapott tenorista, rendkívüli sikerrel énekel jelenleg orosz városokban.

~ PONCHIELLI «I Lituani» című operája a petersvári császári olasz operában «Aladona» cím alatt óriási sikerrel adatott elő. Az előadásnál jelen volt zeneszerzőt harminczszor hívták ki.

~ AZ ANTWERPSCHE TOONKUNSTENAAR-VEREENIGING ezidei első hangversenyén Benoit Péter vezetése alatt Beethoven C-moll szimfoniáját és a török indulót az «Atheni romok»-ból, továbbá ariát énekel De Saint-Moulin asszony «Tannhäuser»-ből és Gluck «Alceste»-jéből. Újdonság csak egy volt és pedig Jean Block «Suite de Danses flamandes».

~ A LONDONI KRISTÁLYPALOTÁBAN Mackenzie kantateja «The Rose of Sharon» oly közönséget gyűjtött a terembe, hogy már jóval a hangverseny kezdete előtt meg kellett a tolongók bebocsátását szüntetni, a mi a terem rendkívüli méreteinél valószínűségesebb esemény.

SZÍNHÁZI HÍREK.

==NÉPSZÍNHÁZ. Hogy újdonságbeli szükségleteit fedezze, népszínházunk majdnem egy negyed századdal nyúlt vissza és az akkori operette-világ egy nagy népszerűségnek örvendő jelenségét a «Gerolsteini nagyhercegnő»-t vette elő és bemutatatta szombaton a premiérek rendes házi közönségének. Az igazgatóság nem is számított rosszul, mert Offenbach kellemes reminiscenciákat keltő operetteje megtette

azt a pénztári hatást, melyet akármelyik új operette előidéz. Az operettek kardinalis erényei, mint a népszerűségre hajlandó dallamszerzés, az érdekes, átszótt orchestrális munka nagyban segítették elő a már úgyszólván populáris operette feltámadását. Az előadás nagyrésztben elfogadható volt, sőt Pálmay Ilka nagyhercegnője kiváló dícséretet is érdemel, ki a galans hercegi hölgy szerepére különös rátermettséget tanúsított. Az persze természetes, hogy gyönyörű tolettejeiben szépen nézett ki, dalait sok tüzzel és vervevel adta elő, a második felvonásbeli jelenetet Fritzzel pedig virtuozitással játszotta végig. Mellette pompás kis Fritz volt Vidor, ki daczára, hogy hamarosan tanulta be a nagy és nehéz szerepet, bőven kárpótolt a népszínház össze-vissza betegült első tenoristájának aggodalommal várt saltimbanqueriáért. A kis készületlenséget leszámítva, Vidor friss hanggal és mindvégig természetesen élénk jókedvvel adta elő szerepét és dalainak kitünő előadása mellett a próza szerencsés értékesítésével hódította meg Fritz-jének a tapsot és kitüntetést. Soly mosi is derék egy Bum tábornok volt, mely szerepet még tehetségének tagadói is jónak kénytelenek elismerni. Szilágyi Puck szerepével végleg bebizonyította, hogy a népszínháznál számára sikerek nem teremnek. Komikumában nincs sem természetesség, sem bensőség, sem mélység, hanem annál több tolakodás és ráerőszakolás. Ligeti kisasszony még nagymérvű elfoglaltsággal és játékanak fejlettségével küzd, de csinos hangja és a gyakorlat által a művészi akaratnak valamikor jobban engedelmessé váló, színpadra teremtett külseje meghozza számára is a sikert. Az egész előadás a gondosabb rendezés és kiállítás által is különbözött a népszínháznak általunk már oly gyakran megrótt operette-produkcióitól. Volt most is sok izléstelenység és következtelenség a kiállításban, melynek tökéletességétől és hűségétől mi, bizonyos megállapított elveknél fogva, eltekinteni nem akarunk és soha sem fogunk, hanem a jobbat a rosszabbnál készséggel elfogadjuk és dícsérjük, mint a haladás és tanulás egy örvedetes tényét.

== VÁRSZÍNHÁZ. A lefolyt hét újdonságokban annyira szűkölködött, hogy Toldy István egyik liberalizmust lehelő régi vígjátékát a «Jó hazafiak»-at annak kell venni, hogy alkalmunk akadjon a várszínházbeliek játékáról egyetmást mondani. Sokat nem mondhatunk, jót meg vajmi keveset, mert azt Feleki és Szirmay felemlítésével teljesen kimerítettnek gondoljuk. Feleki kedélyének örök ifjúságát öntötte Dombi alakjába és mindvégig friss tempóval és jókedvvel tánczolgattatta előttünk a pensionált tanácsost. Szirmay az amerikai mérnököt jobb alakításai közé számíthatja, kinek ábrázolásával a legszerencsésebb előnyeit alkalmazta és szilárd, határozott fellépésével, férfias magatartásával és kifejező, átgondolt beszédével gyorsan szerzett szimpáthiát úgy a szerepnek, mint magának. A rendezőség óriási baklövésének levét Beödyne asszony itta ki, a ki a kaczer, hódítani vágyó szép özvegy szerepében nehéz fiaskót szenvedett. Egy meddő küzdés kínos processusa

volt az egész, melyben minden kiejtett szó egyenes ellentétben állt a színészről egész valójával, és így hihetetlen, valószínűtlen volt az alak, melyben hinni a közönség nem akart. Sajátságos, hogy a várszínházban éppen az «Anstandsámák» lázadnak fel természetes szerepkörük ellen és azt szeretik játszani, a mi már nem nekik való. Tekintve, hogy a várszínház oly gazdagon van ilyen Anstandsámák-kal (a világerő sem mondjuk komikákkal) megáldva, még komoly revolúciótól lehet tartani. A famozus rendezőség pedig tartsa szem előtt, hogy a várszínház egy kulturális misszióval bíró műintézet, nem pedig boszorkánymalom, hol talán jó mamaszínésznőket pikáns fiatal özvegyekké lehet átörölni. — *Makó* jelentéktelen epizód-szereppel volt kénytelen beelégedni. *Balogh Etel* szintelen, fátyolozott és gyöngén contourált alakot mutatott, melyből kilépni a szerep gyöngesége folytán nem lehetett. *Nagy* kukliszerű haranguejaival sok dohártyát molesztált.

— **NÉMET SZÍNHÁZ.** «Glück bei Frauen»-nek nevezi Moser műsájának utolsó születtét, melynek csendes keresztelőjét csütörtökön ünnepelték meg a német színházban. A nőknél való szerencse csak egy a darab folyamában en passant érintett halvány vonatkozás egy berlini roué és egy szolid lelkületű fiatal nemes emberre. A német színházban bemutatott új darabok között még ez volt a legigénytelenebb. Majdnem azt mondhatjuk, hogy éppen semmi sem adja magát elő e darabban. Egy berlini gyáros meg akarja venni Gúsen birtokot, mert az eladósodott fiatal birtokos ajánlatot tett neki, hogy atyja egy hibáját, mely a még élő nagyanyát járadékától való megfosztással fenyegeti, jóvá tegye. A dolog nem kerül ennyire, mert egy becsületlen durva kereskedő előnyös hypothekáris kölcsönt ajánl fel Gúsen úrnőjének. A fiatal nemes pedig beleszeret a gyáros leányába és elveszi a nemes nagymama áldása mellett, ki előtt csak az mesalliance, ha két lény szerelem nélkül egyesül, elveszi a szép Mariet. Ebbe a jelentéktelen történetkébe van néhány jól sikerült genrealak apróbb viselt dolga beleszöve, mely mulatságos jelenetekre ad alkalmat. Az igen rossz és halálos organikus betegségben szenvedő darab egy igen tehetséges tárczaíró kezére vall, a ki négy egymással összefüggő felvonás helyett négy igen kedélyes tárczát dramatizált, melynek alakjai és azok aktusai kellemes szórakozást szereznek a nézőnek annál is inkább, mivel ez alakok igen jó interpretációban testesültek meg. A német színházban az ily gyöngé darabok is tetszenek és mulattatnak, mert valóban jó és gondos előadásban hozatnak a közönség elé. E tekintetben két alsóbb rendű magyar színházunk messze, de nagyon messze mögötte van a német színháznak. *Förster* igen intelligens színész, kinek minden alakja a bevégzett benyomást teszi. Ez alkalommal is kedélyes nyugalmával igen jól állította elő az okos és józan családapát. *Müller* asszony, a színház kitűnő komikája, egy komolyabb, de felette rokonszenves szerepben becsülettel megérdemelt tapsokat kapott, úgyis *Gimmig* is, kinek minden alakja gondos tanulmányra enged következtetni.

Dienstl k. a. és *Blasel* úr is ez alkalommal, különösen ez utolsó, sok szerencsével játszott egy minden tekintetben originális vonásokkal ábrázolt berlini flaneurt. *Franker* bágyadt, helyenként unalmas volt. *Förster* mint rendező, külön dícséretre is tarthat igényt, az élénk összevágó és nagyon kielégítő összjátékért.

— **A BRUXELLESI THEÂTRE DE LA MONNAIE** az 1885-iki június 1-étől ismét bérbe adatik. Az ajánlatok a *Collège de Bourgmeestre et Echevins*-hez címelve január 1-éig 1885. lepecsételve küldendő e felirattal: «*Soumission pour exploitation du Théâtre Royal de la Monnaie*». A szerződés feltételei a bruxellesi «Hôtel de Ville»-ben tudhatók meg.

AZ OPERAHÁZ FALFESTMÉNYEI.

Than Mór.

Az **OLYMPOS** mestere és Than, mint Rahl volt tanítványai, a festészetben egy közös jellemvonással bírnak. A ki ismeri Lotz falfestményeit, az elképzeli, hogy látta Thanét is. Kompozitív egyszerűek; annak eszményi felfogása, a színészes, általában egy egésznek előállítására két művésznek majdnem megegyező.

Még a műismerő is zavarba jön néha, midőn falfestményeiket meg kell különböztetni, s csakis a részletesebb sajátágonak megfigyelése által érheti el célját. Lotz inkább szélesebben határozza meg színteljeit, mint Than. Mig az előbbinek festményeinél a test formáinak csakis a legfőbb részei vannak felhasználva, addig az utóbbi inkább részletez. Annál a draperiák redői szélesebbek, ennél pedig sűrűk és vékonyak. S mert Lotz ecset-kezelése szélesebb mint Thané, azért művei inkább monumentálisabb hatásúak, mint az utóbbié.

E rövidke jellemzés és párhuzam meghatározása után tekintsük meg Than műveit, melyek az első emeleti lépcsőház plafondját és az oldalfalakat díszítik.

A plafond 9 négyszög alakú mezőre van felosztva, melynek mindegyike mythologiai és symbolikus tárgyú festményekkel van betöltve.

A középső négyszög középpontjából egy csillár csügg alá, melynek a falra tapadó része egy kört képezvén, elfoglalja a négyszög területének egy részét. Ennek szögleteibe van a föld, a víz, a tűz és a levegő symbolisálva. A symbolumok szárnyas Amorettek által vannak kifejezve, az ezekhez tartozó mythosi ismertető jelekkel.

A föld symboluma érzékitve van Hades két kutyája, Orthros és Kerberos által, melyeken egy Amorett ül, kezeiben két-ágú villát tartva.

A víz kifejezője egy delphin s egy ezen ülő Amorett, ki Neptunos három-ágú szigonyát tartja kezében.

A levegő egy repülő páva, melynek kiterjesztett szárnyai között ül egy túlköt fúvó Amorett.

A tűz Jupiternek repülő sasa által van symbolisálva, hátán egy ülő Amorettel, kinek kezében Jupiter villámai cikáznak.

Ezen négyszögű kép két átellenes oldala mellett van a plafond két legnagyobb festménye: a «phantasia» és a «költészet».

A phantasia egy repülő hatalmas grif által nyeri megoldását, mely szárnyait kiterjeszkedvén, feltör a magasba, a messés régiókba. A szárnyak között kecses mozdulattal ül Apollon, kezében lantot tartva, fején koszorúval. Testét igen szép redőzetű kék és vörös draperia fűdi. — Előtte repül Nike, a győzelem istennője, ki babért nyújt Apollónnak. A hátteret felhőzet képezi, mely a szép csoportot határozottan kiemeli s feltűnteti a színek üdőségét.

A költészet symboluma itt is, mint legtöbb festőnél, a repülő pegazos által van érthetővé téve, melynek képünkön csakis előtete látható a felhők közül.

E pegazos már magában véve is eleget volna arra nézve, hogy általa a költészet kifejeztessék; azonban aethetika, általában festői szempontokból a pegazost rendszerint alakok is környezik; még pedig oly formán, a mint a betöltendő tér azt többé-kevésbé megkivánja.

Than képén a pegazos mellett két alak van. Az egyik egy ifjut ábrázol, vállain kiterjesztett szárnyakkal, a mint leng Apollon lova felett. Ettől kissé távolabb a felhőn ül egy Múza.

Minthogy az ily alakok némi vonatkozással is bírnak a költészetre nézve, azért úgy véljük, hogy itt a szárnyas ifjú a költői nemes vágyat, a lelkesedést s a magasztos eszmék varázsát akarja kifejezni; a Múza pedig az ihletet, mely a költő lelkületét áthatja.

A «phantasia» kompozitívját sokkal szerencsésebbnek mondhatjuk, mint ezét; a mennyiben a szárnyas alak és a pegazos alakítási szempontból olyan hatással van reánk, mint két kapocs, mely nem eléggé szilárdan tartja össze egymást.

A középső négyszög másik két átellenes oldala mellett, a két hosszúkas mezőben vannak Than plafondképeinek legszerencsésebb alkotásai. Az egyik van «a Seirének szárnyainak kiteszedése a Múzsák által»; a másikon pedig «Apollon és Martyas zeneversenye, s Midás itélete» van festve.

A szárnyakiteszedés mint kedves és kecses kép megérdemli, hogy hosszabban foglalkozunk vele; mert kompozitívja s az eszme költői felfogása kiválóan sikerültnek mondhatók.

A Seirének a tengernek hajjai közül édes dalokat zengve, csábítják a hajósokat a sziklák közé, hogy hajójuk ott összeroncsolva velük együtt az örvénybe kerüljön. Dalaik csábosak, s kit egyszer elragadt, az a tenger mélyében leli föl sírját.

A Seirének az álművészet papjai, kik kéjes dalaikkal a könnyen hívó lelkeket a kárhozát örvényébe süllyeszti. Ezek a hamis Múzsák.

A képen két Seirén jelenik meg, kik teljesen leplezetlenül hevernek az igazi Múzsák lábai előtt, s azok kitépik szárnyaikat.

A kompozitív két főcsoportra van osztva; mindegyikhez tartozik egy Seirén. A Múzsák ezeket igen szép mozdulattal veszik körül s egymást, mint a csoportnak részei, egészítik ki. Testök a színhangulatnak megfelelően vörös, kék és zöldes

draperiákkal vannak fődve, melyek a redőzetek szép motívumaival tüntetik fel bájaikat.

Az egyes részletek gondosan s szeretettel vannak festve, melyek egy egységes összhatásba olvadva alkotják az egészet. Csoportosítása, költői eszméje, a cselekvény elevensége, megannyi előnyei e képnek, melyek által az figyelmünket kiválóan megragadja.

Mint kompozíció nem kevésbé sikerült az *Apollon és Marsyas* festménye is, mely e kettő között történt zeneversenyt s Midás ítéletét ábrázolja.

A mythos szerint Apollon oly föltét alatt kélt zeneversenyre Marsyással, hogy a legyőzött egészen a győző önkényére bizza magát. Apollon lantjátékával Marsyas fúroláján győzelmet aratván, őt fenyőfára akasztva, megnyúzta.

A kompozícióban Apollon a kép közepén áll Múzsáktól környezve; tőle jobb oldalt Marsyast kötik, bal felől pedig Midás térdel, ki számárfüleit csodálja egy Múza által elébe tartott tükörben.

Ugy látszik, Than ezt a zeneversenyt egyesíteni akarta Apollonnak egy másik zeneversenyével, mely közte és egy Pan között folyt le; mert Midás csakis ez utóbbinál szerepel. Ekkor kapta Apollontól a számárfületeket, midőn ócsárolta a Pan és Apollon közt lefolyt zeneverseny fölött hozott azon ítéletét, mely a diadalt Apollonnak ítélte oda.

Hogy tehát az Apollon és Marsyas zeneversenyének festményénél Midás is szerepel, azt kell hinnünk, miszerint itt a kettő egyesítve van. De akkor ott kellene lenni a Pan alakjának is; ez azonban hiányzik.

E szerint valószínű, hogy Than nem annyira a mythosnak egy jelenetét, mint inkább Apollon diadálát s az álművészet dicsőítőjének jellemzését akarta ábrázolni. S így, ha e képen nem a mythosi esemény feltüntetését, hanem csupán mythosi alakokkal kifejezett symbolumot keresünk, úgy az eszme megoldását sikerültnek kell tartanunk.

A csoportosítás, valamint az egészek gondos és szép kivitele ezen képnél is elismerést érdemel.

A plafond mezőinek négy sarkán levő négyzeteket, három alakból álló grouppok töltik be. Minden groupp három Amoretet tüntet fel, kik különféle fúvó és pengető hangszereket kezelnek. Alakjok könnyed s a gyermeki naivságnak megfelelő mozdulattal bírnak.

Ezen elősorolt képek töltik be a plafondot, melyek úgy arányos területeik, mint az általános színhangulat összhangzatosságánál fogva, a legkedvezőbb hatással vannak reánk.

A két áttelnes oldalfalnak építészeti motívumai közé tartozó félkörökbe részben symbolikus, de főleg mythologiai tárgyú képek vannak festve.

A lépcsőzetten felmenve, a jobb felől eső oldalfal három félkörébe Orpheus meséjének egyes jelenetei szolgálnak tárgyul.

Hogy inkább érthető legyen előttünk e mesének a kompozícióban történt megoldása, lássuk, hogy adja ezt elő a mythos.

«Orpheus megnyerte a szép Eurydike szerelmét, de ez nemsokára meghalt egy

kígyó marása következtében. A kesergő Orpheusnak nem volt többé kedve arany lantját zenére hangolni, melynek hallatára az előtt emberek, állatok és fák gyönyörködve gyűltek körébe. Elhatározta, hogy fölkeresi Eurydikét a halottak országában. Hades kutyáit megengesztelve énekével s ekkor Polydegmon és Persephoné elé vezették. Ezek megengedték, hogy elviheti magával nejét, de csak oly feltétellel, hogy nem tekint rá, míg föl nem értek a földre. Orpheus megfélemlített ígéretéről, kelleténél hamarabb tekintett vissza s Eurydike azonnal eltűnt előle. Bánatja megint elhallgattatta zenéjét s végre a Hebros partjain halt meg».

Than, az első képen azt a jelenetet festette, midőn *Orpheus a Hades kutyáit megengeszteli lantjának játékaival*.

Orpheus a kép közepén áll, lábai alul a keret által elmetszve. Teste vörös és kék lepellel van övedzve. Jobbra tőle Hades országának kapuja, melyen keresztül vöröses fény tör elé. Itt láthatók a kutyák, valamint Polydegmon és Persephoné. Balfelől is van három alak, melyek közül az egyikben Merkurra ismerünk.

A második képen *Orpheus karjain vezeti Eurydikét*, hogy elhagyják az alvilágot. Orpheus fölfelé tekint, míg Eurydike elfordítja fejét, nehogy idő előtt egymásra tekintsenek. Még mögöttük látszik az alvilág, melynek kapuja előtt most Hades és neje ülnek, kiknek alakjait csakis a vörös fény teszi láthatóvá. Előttük van Merkur, ki ügylátszik az üzenetet megvinni van hivatva, hogy Orpheus és Eurydike eleget tettek-e a feltételnek. Merkur teste a keret szélétől van fedve s csupán feje és vállai mutatkoznak a szemlélő előtt. Ugyancsak Orpheus és Eurydike lábai is elfödötnek a keret által.

A harmadik képen *Orpheus halála* van festve. A dalnok földön fekszik, ugyanazon öltözékében, melyben legelőször is megjelent. Körülötte, különféle mozdulatok mellett kesereg három Múza, kik közül az egyik feltartja Orpheus lantját, mintha Jupiternek akarná azt mutatni, hogy a hűrok, melyek oly bűvös dalokat zengtek, ime megnémultak.

Az alakok csoportosítása itt is sikerült; a ruházatok különböző színei eléggé egységesek.

Ha e kompozícióban valamit kifogásolhatunk, úgy csak azt lehet, hogy mind a három képnél az alakok lábai el vannak metszve. Kompozíciói, s általában aesthetikai szempontból ez igen nagy hátrányára van e festményeknek.

Ezen festményekkel áttelnes oldalfalon van szintén három félkörbe foglalt festmény, melynek tárgya az Amphion meséjéből van véve.

A mythos szerint Zethos és Amphion anyjok által kitétvén, kiket azután a Kithaeron hegyen a pásztorok fölneveltek. Zethos erős nyers pásztor és vadász lón, a szelid erkölcsű Amphion pedig hűrzene és ének kedvelője. Később Thebába menvén, a kormányt Laöstől magukhoz ragadják, s a város alsó részét kőfállal körítik; míg Zethos iszonyú erővel és nagy erőlködéssel tornyoz szikladarabot szikladarabra, addig Amphion lantjával fáradság nélkül hozza mozgásba a köveket, úgy hogy maguktól tapadnak össze jól összeillő fallá.

Az első kép azt a jelenetet ábrázolja, midőn Zethos és Amphion a hegyen mint pásztorgyermek egy szikla mellett ülnek, s *Merkur Amphionnak átadja a lantot*.

Merkur alakja kevésbé sikerült, amennyiben mozgása esetben; Zethosnak pedig csupán a feje és válla látszik, mi szintén rossz hatású.

A második kép feltünteti Amphiont amidőn *a szikla fal előtt játszik lantján*, s a kövek magoktól emelkednek egymás fölé.

Amphion a kép előterében áll, de igen kedvezőtlenül, mert testének alsó része a keret által el van metszve. Ruhája vörös és kék lepellel van összeállítva.

A sziklafalnak önmagától történő felépítése azáltal fejeztetik ki, hogy három Amoret óriási köveket rak egy magas kőfal fölé.

A harmadik képen *Amphion sírját a mûzsák megkoszorúzzák*.

A kép jobb oldalán látszik egy óriási kőkoporsó, melyre Amphion neve van vésvé. Jobb oldalt állnak a mûzsák, köztük Minerva, s koszorúkat dobznak a sírra.

Alakítási szempontból e három kép nem tartozik Than legjelesebb művei közé; azonban a szín, a rajz s az összhatás, mint a többi képeinél is, Than mesteri eszetére vall.

Ezen elősorolt festmények képezik Thanak a lépcsőházi díszítéseit, melyek mint műbecsű alkotások kiváló dicséretet érdemelnek.

Meg kell még említenem, hogy az Amphion képektől jobbra és balra az ajtók fölött levő félkörökben Lotz festményei vannak, melyek az építészetet, szobrászatot és festészetet tüntetik fel allegoriában.

A balfelől eső félkörben van *az építészet*. A teret két női alak tölti be; egyik képviseli az építészeti terv-készítést, a másik a kőfaragást. Az előbbi kezében körző és papirtekeres, az utóbbiében véső és kalapács.

A jobb felől eső festmény a *szobrászat és festészet allegóriája*. Itt is két női alak van, melyek közül az egyik a szobrászatot, kezében egy mellszoborral; a másik a festészetet, kezében egy festménynyel és ecsetekkel.

Mind a két allegória érthetően van megolva; kompozíciói pedig oly egyszerűek s mégis oly szépek, hogy legott felismerhetjük azokban az «olympos» mesterét.

CASIOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HÍREK.

ZALA GYÖRGY, kiváló tehetségű szobrász, kinek az őszi műtárlaton kiállított szoborcsoportozata közfeltűnést keltett s a nagy díjat nyerte el, jelenleg Vastagh György műtermében József nádor szobrán dolgozik, mely az aicsúthi főhercegi kápolnának leendő kiváló díszje. A szobor József nádort térdeplő helyzetben ábrázolja. Ugyanezzel a szoborral még egy másikat fog Zala György egyidejűleg elkészíteni, mely szintén egy térdeplő alak leendő. Mindkét szobor elkészítésével József főherceg bizta meg a genialis művészt.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlatására és felvirágztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítja, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapestten Huszár-utca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink birálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénz és fáradságot nem kimélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződtetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalattatik.

Szalon stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel, — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestre hoztatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyani.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK :

Fekete és barna szárnyzongorák (Konzert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 1/2 méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesíttetnek. Játszott zongorák ujjakkal becséréltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrszétnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácssal szolgál — becsérlés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.